

POSTANOWIENIE

7 listopada 2023 r.

Sąd Najwyższy w Izbie Cywilnej w składzie:

SSN Jacek Grela

po rozpoznaniu na posiedzeniu niejawnym 7 listopada 2023 r. w Warszawie
zażalenia A. W.

na postanowienie Sądu Okręgowego w Siedlcach

z 23 marca 2023 r., V Ca 338/22,

w sprawie z wniosku A. W.

z udziałem W. Ż.

o stwierdzenie nabycia spadku po E. W.,

**uchyla zaskarżone postanowienie, pozostawiając
rozstrzygnięcie o kosztach postępowania zażaleniowego
w orzeczeniu kończącym postępowanie w sprawie.**

[S.J.]

UZASADNIENIE

Postanowieniem z 1 marca 2022 r. Sąd Rejonowy w Garwolinie stwierdził, że spadek po E. W., zmarłym [...] w G., na podstawie ustawy nabyła z dobrodziejstwem inwentarza w całości córka A. W.

Postanowieniem z 23 marca 2023 r. Sąd Okręgowy w Siedlcach uchylił postanowienie Sądu Rejonowego i sprawę przekazał do ponownego rozpoznania.

Sąd drugiej instancji ustalił, że E. W. zmarł [...] w G. Jako spadkobiercę ustawowego pozostawił córkę A. W. Spadkodawca nie miał innych dzieci

małżeńskich ani przysposobionych. Spadkobierca ustawowy nie odrzucał spadku ani też nie zrzekał się dziedziczenia.

Do akt sprawy został złożony testament notarialny z 18 lutego 2020 r., otwarty i ogłoszony 15 stycznia 2021 r. Z jego treści wynikało, że spadkodawca do całego spadku powołał W. Ż. oraz z powodu uporczywego postępowania w sposób sprzeczny z zasadami współżycia społecznego pozbawił prawa do zachowku - wydziedziczył swoją córkę A. W.

Wnioskodawczyni kwestionowała ww. testament podnosząc, że E. W. nie miał zdolności testowania, z uwagi na stan zdrowia wyłączający świadome albo swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli.

E. W. od 26 marca 2019 r. do 3 kwietnia 2019 r. był hospitalizowany z rozpoznaniem przewlekłej choroby niedokrwiennej serca, choroby wieńcowej, stanu po zawale serca przed laty, nadciśnienia tętniczego. Ponownie był hospitalizowany od 9 maja do 16 maja 2019 r. z rozpoznaniem ostrej niewydolności nerek, zakażenia układu moczowego. 16 września 2020 r. kolejny raz został przyjęty do szpitala - z rozpoznaniem nadmiernej utraty płynów, omdlenia i zapaści – w którym zmarł [...]. W karcie informacyjnej leczenia szpitalnego z tego dnia w rozpoznaniu wpisano: zakażenie krwi, zakażenie układu moczowego, cukrzyca, przewlekła choroba wieńcowa, miażdżyca uogólniona, niewydolność nerek, niewydolność serca, zwyrodnienie mięśnia sercowego, zespół otępienny, w wywiadzie zawał serca przed laty, stan po przebytej zatorowości, zatrzymanie krążenia.

Sąd Okręgowy uznał, że uzupełnienie istniejących braków w materiale dowodowym wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

W ocenie Sądu drugiej instancji Sąd Rejonowy postępowanie dowodowe przeprowadził powierzchownie, przez co nie zostały wyjaśnione jednoznacznie wszystkie okoliczności istotne dla obiektywnego rozstrzygnięcia sprawy, a w szczególności czy w chwili testowania spadkodawca pozostawał w stanie wyłączającym świadome lub swobodne powzięcie decyzji i wyrażenie woli. Wyniki przeprowadzonego przez Sąd Rejonowy postępowania dowodowego nie dostarczyły podstaw do jednoznacznej oceny ważności dokonanego przez spadkodawcę rozporządzenia testamentowego, ponieważ mimo podjętych przez

Sąd prób wyjaśnienia czy oceniany testament był ważny, kwestia ta nadal pozostaje w kręgu wątpliwości i niejednoznaczności, których usunięcie przy pomocy dowodów zgromadzonych w sprawie napotyka znaczne trudności, a to m.in. za sprawą treści opinii biegłego M. K. Stanowcze rozstrzygnięcie kwestii dotyczącej stanu zdrowia psychicznego E. W. w chwili sporządzania testamentu, utrudnia bowiem brak wyczerpującego uzasadnienia wniosków zawartych w pisemnej opinii biegłego.

Powyższe orzeczenie zaskarżyła zażaleniem wnioskodawczyni, zarzucając naruszenie art. 386 § 1, 4 i 6 k.p.c.

We wnioskach domagała się uchylenia w całości zaskarżonego postanowienia i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania apelacji uczestnika z zasądzeniem kosztów postępowania zażaleniowego.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Zażalenie okazało się uzasadnione, choć błędny był wniosek o przekazanie sprawy do ponownego rozpoznania.

W orzecznictwie podkreśla się, że w postępowaniu toczącym się w wyniku zażalenia złożonego na podstawie art. 394¹ § 1¹ k.p.c. na orzeczenie kasatoryjne Sądu drugiej instancji, Sąd Najwyższy bada tylko czy wystąpiły wskazane przez ten Sąd przesłanki uchylenia zaskarżonego wyroku, którymi są: nieważność postępowania przed sądem pierwszej instancji, nierozpoznanie przez ten sąd istoty sprawy oraz sytuacja, gdy wydanie wyroku przez sąd drugiej instancji wymagałoby przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Przedmiotem oceny Sądu Najwyższego nie mogą być inne kwestie, w szczególności dotyczące oceny zasadności roszczenia ani merytorycznego badania stanowiska prawnego sądu drugiej instancji, jak również badania prawidłowości zastosowania przepisów prawa procesowego, które nie odnoszą się ściśle do wskazanych podstaw uchylenia wyroku sądu pierwszej instancji. Omawiane zażalenie nie jest bowiem środkiem prawnym służącym kontroli materialnoprawnej podstawy wyroku ani prawidłowości zastosowania przepisów prawa procesowego, niezwiązanych z podstawami kasatoryjnymi. Środek ten jest skierowany przeciwko uchyleniu wyroku i przekazaniu sprawy do ponownego rozpoznania, a więc ocenie może być

poddany jedynie ewentualny błąd sądu odwoławczego przy kwalifikowaniu określonej sytuacji procesowej jako odpowiadającej powołanej podstawie kasatoryjnej (zob. m.in. postanowienia SN: z 12 grudnia 2013 r., V CZ 75/13; z 7 listopada 2012 r., IV CZ 147/12, OSNC 2013, nr 3, poz. 41; z 16 maja 2013 r., IV CZ 31/13; z 21 czerwca 2013 r., I CZ 48/13 i z 18 stycznia 2018 r., V CZ 94/17).

Sąd drugiej instancji uznał, że wydanie postanowienia merytorycznego w niniejszej sprawie wymaga przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości.

Zgodnie z utrwalonym stanowiskiem Sądu Najwyższego wymóg przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości, w rozumieniu art. 386 § 4 k.p.c., weryfikowany jest z punktu widzenia sądu drugiej instancji. Istotne jest tu nie stwierdzenie czy postępowanie dowodowe w ogóle w jakimś zakresie zostało przez sąd pierwszej instancji przeprowadzone, ale to, czy dowody te mają znaczenie dla rozstrzygnięcia sprawy (zob. postanowienie SN z 13 listopada 2014 r., III SZ 1/14).

W innym miejscu dodano, że uchylenie zaskarżonego apelacją wyroku z przekazaniem sprawy do ponownego rozpoznania z potrzeby przeprowadzenia postępowania dowodowego jest dopuszczalne, jak stanowi art. 386 § 4 k.p.c., tylko wówczas gdy zachodzi potrzeba przeprowadzenia tego postępowania w całości, a nie w części, chociażby była to część znaczna (zob. postanowienie SN z 27 kwietnia 2018 r., IV CZ 22/18).

Niewątpliwie, w świetle wskazanych powyżej stanowisk Sąd drugiej instancji ma prawo ocenić, czy przeprowadzone przez Sąd *a quo* dowody nie miały charakteru pozornego. W przypadku stwierdzenia takiej okoliczności, może uznać w konsekwencji, że nie zostały one przeprowadzone, ponieważ nie miały znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy. Innymi słowy, Sąd *ad quem* zobowiązany jest jednoznacznie przesądzić, że dany materiał dowodowy był zbędny z punktu widzenia przedmiotu sprawy. Jednakże takie ustalenie nie jest wystarczające do podjęcia decyzji o uchyleniu orzeczenia ze względu na potrzebę przeprowadzenia postępowania dowodowego w całości. Właśnie aktualne uregulowanie mówiące o potrzebie ponownego, całościowego zebrania materiału dowodowego,

determinuje zaktualizowanie się rzeczowej podstawy kasatoryjnej. Zatem jeżeli po wyeliminowaniu materiału dowodowego niemającego znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, pozostaną jeszcze przeprowadzone przez Sąd pierwszej instancji dowody służące rozpoznaniu istoty sprawy, to brak podstaw do uchylenia zaskarżonego orzeczenia na podstawie art. 386 § 4 k.p.c.

W okolicznościach rozpoznawanej sprawy Sąd Rejonowy, niewątpliwie, przeprowadził postępowanie dowodowe zmierzające do ustalenia kręgu spadkobierców, co jest przedmiotem postępowania w sprawie o stwierdzenie nabycia spadku. Zaprezentowanie przez Sąd *ad quem* innego punktu widzenia w zakresie kompletności zebranego materiału dowodowego bądź jego oceny, nie stanowi – w aktualnym stanie prawnym – podstawy do wydania postanowienia kasatoryjnego. Sąd drugiej instancji jako Sąd *meriti*, powinien dokonać ewentualnego uzupełnienia materiału dowodowego – przy uwzględnieniu odpowiednich zasad jego gromadzenia – i na tej podstawie poczynić własne ustalenia faktyczne.

Z przedstawionych powodów orzeczono, jak w sentencji, na podstawie art. 398¹⁵ § 1 w zw. z art. 394¹ § 1¹ i § 3 k.p.c.

[S.J.]

[ms]